

ПОЛІКУЛЬТУРНА САМООРГАНІЗАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИMULTICULTURAL SELF-ORGANIZATION OF FOREIGN STUDENTS
IN THE PROFESSIONAL PREPARATION PROCESS

Статтю присвячено дослідженню полікультурної самоорганізації іноземних студентів у процесі професійної підготовки. Звертається увага на те, що тенденції становлення єдиного взаємозалежного світу породили проблему полікультурної самоорганізації мовної особистості. З огляду на це постає питання про важливість створення освітнього засобу, який сприяв би цій самоорганізації. Вважаємо, що професійна підготовка може стати саме таким дієвим інструментом, який дозволить особистості організуватися предметно, соціально, особистісно, культурно і професійно. У статті також акцентується увага на тому, що особливої ваги набуває полікультурна самоорганізація саме іноземних студентів, яка виявляється у розвитку здібностей вирішувати завдання професійної діяльності у процесі позитивної взаємодії з представниками різних культур.

Ключові слова: полікультурна самоорганізація, професійна підготовка, іноземні студенти.

Статья посвящена исследованию поликультурной самоорганизации иностранных студентов в процессе профессиональной подготовки. Обращается внимание на то, что тенденции становления единого взаимосвязанного мира породили проблему поликультурной самоорганизации языковой личности. В связи с этим возникает вопрос о важности создания образовательного средства, способствующего этому. Считаем, что профессиональная подготовка может оказаться именно таким действенным инструментом, позволяющим личности организоваться предметно, социально,

лично, культурно и профессионально. В статье также акцентируется внимание на том, что особое значение приобретает поликультурная самоорганизация именно иностранных студентов, которая выражается в развитии способностей решать задачи профессиональной деятельности в процессе позитивного взаимодействия с представителями разных культур.

Ключевые слова: поликультурная самоорганизация, профессиональная подготовка, иностранные студенты.

The article is devoted to the study of multicultural self-organization of foreign students in the process of professional training. Attention is drawn to the fact that the trends in the formation of a single interdependent world have created the problem of multicultural self-organization of the linguistic personality, which consists in the formation of a new type of personality, dynamic, able to constantly change depending on the conditions of cooperation with other people. In this regard, the question arises of the importance of creating an educational tool that promotes the multicultural self-organization of the linguistic personality. We believe that professional training can be just such an effective tool, which allows individuals to be organized substantially, socially, personally, culturally and professionally. Also, attention is focused on the fact that the multicultural self-organization of foreign students is of particular importance, which manifests itself in the development of the abilities to solve the tasks of professional activity in the process of positive interaction with representatives of different cultures.

Key words: multicultural self-organization, professional training, foreign students.

УДК 378.14

Семененко І.Є.,
канд. пед. наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Особливою рисою нашого часу є глобалізація. Відбувається становлення єдиного взаємозалежного світу, в якому суспільство не залишається незмінним: з одного боку, універсальність і глобалізація, а з іншого – бажання зберегти самобутність кожної окремої культури. Такі тенденції породили проблему полікультурної самоорганізації мовної особистості, яка полягає у формуванні особистості нового типу, динамічної, здатної постійно змінюватися залежно від умов співпраці з іншими людьми. Крім того, особистість повинна вміти спілкуватися у межах різних культурно-мовних картин світу, їй слід бути культурно самобутною, відповідальною за власну життєву траєкторію. Тому з огляду на це розуміємо полікультурну самоорганізацію мовної особистості як процес мобілізації і структурування здібностей, умінь будувати діалог культур у процесі здійснення професійної функції [1].

Враховуючи, що розвиток особистості відбувається в процесі сприйняття сучасного багатонаці-

онального і багатомовного світу, розуміння актів культури інших країн, народів, культурних спільнот [2, с. 153], необхідно сказати про важливість створення освітнього засобу, який сприяє полікультурній самоорганізації мовної особистості.

У процесі спостереження та аналізуючи науково-методичну літературу, ми дійшли висновку, що професійна підготовка може стати саме таким дієвим інструментом, який дозволить іноземному студенту розвиватись, реалізувати себе, організуватися предметно, соціально, особистісно, культурно і професійно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових праць, у яких досліджується концепт «професійна підготовка», дозволив узагальнити їх згідно зі змістом авторських підходів. Так, низка досліджень виокремлює проблему методико-технологічних особливостей: інноваційні методи навчання в ВНЗ (Н. Наумкін, О. Грошева), проектно-модульне навчання та використання проблемно-модульних технологій у ЗВО

(С. Дейнега, Г. Єрофеева, М. Зуєва, С. Осипова, О. Піралова, Л. Пономарьова), практично орієнтоване навчання (І. Петрова), інтерактивні методи навчання (І. Гревцева).

Актуальною для наукових досліджень у галузі професійної підготовки є проблема формування у майбутніх спеціалістів певних професійно необхідних якостей: особистої мобільності (Т. Котмакова), конкурентоздатності (О. Романовська), професійної самосвідомості (Н. Шварп).

Активно досліджуються мотиваційно-цільові аспекти професійної підготовки: прийоми розвитку мотивації навчання студентів закладів вищої освіти (А. Бобирева, Л. Грень, С. Занюк), формування професійної спрямованості особистості (Л. Сподін) та професійної спрямованості науководослідної роботи студентів (С. Єфремов), проблеми професійної придатності та професійного самовиховання (О. Барно, С. Даньшева).

Багато наукових праць присвячено дослідженню якості професійної підготовки: підвищенню якості підготовки майбутніх фахівців (В. Далінгер, С. Дворецкий), інтелектуалізації професійної підготовки (Г. Єгорова); зростанню рівня професійної освіти (Т. Бірюкова).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас слід зазначити, що у сучасній науковій літературі не існує достатньої кількості досліджень з проблем полікультурної самоорганізації іноземних студентів у процесі професійної підготовки.

Мета статті – розглянути професійну підготовку як засіб, що сприяє полікультурній самоорганізації особистості іноземного студента.

Виклад основного матеріалу. Професійна підготовка має здійснюватись відповідно до певних концептуальних засад, які дозволяють унормувати педагогічну діяльність викладачів, усвідомити очікуваний результат, обґрунтувати вибір певних методів та прийомів тощо. Певні наукові досягнення у галузі педагогічної методології професійної підготовки визначаємо важливими для підготовки фахівців із числа іноземних студентів і виокремлюємо такі орієнтири:

- перехід освіти на індивідуально-особистісну основу;
- реалізація ідей неперервної освіти;
- упровадження у фахову підготовку практично орієнтованого навчання;
- використання інтерактивних методів навчання;
- удосконалення рефлексивної складової частини професійної підготовки, що дозволить досягти усвідомлення проблем та їх вирішення стосовно критеріїв якості освіти;
- інформатизація фахової підготовки, що зумовлена тенденцією глобалізації інформаційного простору;

- упровадження принципу зворотного зв'язку;
- формування професійного самовизначення у процесі фахової підготовки [3; 4; 5; 6].

Отже, професійна підготовка є складним інтегрованим процесом, ефективність якого визначається забезпеченням вищезазначених принципів діяльності суб'єктів цього процесу.

Професійна підготовка іноземних студентів визначається такими істотними особливостями, як нерідне зовнішнє середовище і нерідна мова навчання.

Звісно, що саме мова дозволяє розуміти різні культури, надає простір для полікультурного збагачення особистості. Особливої ваги набуває полікультурна самоорганізація іноземних студентів, яка виявляється у розвитку здібностей вирішувати завдання професійної діяльності у процесі позитивної взаємодії з представниками різних культур. Головною метою мовної підготовки іноземних студентів є формування іншомовної комунікативної компетенції майбутнього фахівця, що дозволяє використовувати мову як засіб професійного та полікультурного спілкування. Полікультурна самоорганізація має специфічні цільові, змістові й процесуальні характеристики і спрямована на реалізацію іноземними студентами своїх особистісних цілей, потреб і можливостей у полікультурній, суспільно-політичній та професійній галузях спілкування. З огляду на це активізація діяльності з розвитку полікультурної самоорганізації є на сучасному етапі однією з актуальних методичних проблем професійної підготовки іноземних студентів. Так, студенти мають усвідомити, що майбутня професійна реалізація вимагатиме від них фахової компетентності, яка неможлива без їхньої полікультурної самоорганізації.

З метою активізації цієї діяльності на заняттях з мовної підготовки слід організовувати опрацювання змісту професіограми майбутнього фахівця. Професійна компетентність розглядається нами як характеристика, що відображає ділові та особистісні якості фахівця, рівень знань, умінь, досвіду, достатніх для досягнення мети у професійній діяльності, а також моральну позицію фахівця. Також професійна компетентність може розглядатися як сума професійних компетенцій і соціальної поведінки (уміння працювати індивідуально і в групі для встановлення миру та дружби між народами гуманітарними засобами [6]). Також необхідно визначити критерії професіоналізму:

- глибокі і міцні знання з одержаної спеціальності, вільне користування ними, їх відповідність до запитів практичної діяльності;
- уміння використовувати в практичній діяльності весь набутий багаж знань, знаходити вихід у будь-якій ситуації, правильно оцінювати стан справ і приймати адекватні рішення;

– упровадження в практику роботи нового, передового, знаходження шляхів удосконалення системи роботи та наполегливість у необхідності рухатися до досягнення поставленої мети;

– вміння створити мікроклімат у колективі, повага до кожного, знання й дотримання правил етикету;

– вільне володіння однією або кількома іноземними мовами для оперативного використання світового інформаційного матеріалу.

У процесі аналізу особистісних якостей та умінь, які необхідні у професійній діяльності, зосереджуємо увагу студентів на тому, що більшість із них визначають зміст загальних професійних якостей людини (наприклад, уважність, дисциплінованість, орієнтація на результат, відповідальність, самоорганізація, самостійність, зосередженість, врівноваженість, посидючість та цілеспрямованість). Для узагальнення обговорюємо зі студентами загальні професійні компетенції особистості.

Отже, випускник має опанувати базову програму дисциплін зі своєї спеціальності, бути компетентним у засвоєнні інформаційного простору, виявляти активну життєву позицію, творче ставлення до своєї діяльності, знати іноземну мову і вміти будувати діалог культур у процесі здійснення професійної функції.

Оскільки фахову компетентність розглядаємо як якість, яка необхідна для майбутніх фахівців, зазначимо, що слід формувати в іноземних студентів особисті мотиви до пізнавальної діяльності для оволодіння майбутньою професією саме на заняттях з мовної підготовки. Для цього треба враховувати особливості зовнішніх і внутрішніх мотивів фахової підготовки. Основою зовнішніх мотивів є стимуляція діяльності ззовні, тобто за допомогою нагород, заохочення, покарання тощо, коли фактори стимуляції поведінки перебувають за межами особистісного «Я». Внутрішні мотиви збуджуються пізнавальним інтересом, пов'язаним із певною діяльністю. Отже, нашим завданням у процесі професійної підготовки є формування внутрішніх мотивів професійної спрямованості майбутніх фахівців і знаходження способів перетворення в позитивний негативного зовнішнього мотиву. Для цього з іноземними студентами необхідно активно проводити роботу, що сприяє адаптації на світовому ринку праці (опрацювання професіограми майбутнього фахівця та інформації, що розміщується на порталі молодих фахівців). Результатом такої роботи стає переконання іноземного студента в тому, що саме через спрямованість на формування полікультурної самоорганізації він може кар'єрно зростати і одержувати не лише задоволення від професійної реалізації, а й матеріальну винагороду. Однак у процесі цієї профорієнтаційної роботи слід зміщувати акцент саме на самовиховання професійних якостей, що допо-

магають віднайти час на додаткові заняття, визначити пріоритети в особистих професійних планах тощо, а також приділяти увагу загальним якостям особистості, що заважають їй професійно реалізовуватись. До таких якостей належать несамостійність, лінощі, некомунікабельність, відсутність ініціативи, пунктуальності, скромності, невміння сконцентруватися, ефективно розпланувати робочий день. Щоб цього уникнути, можна запропонувати іноземним студентам на заняттях з мовної підготовки скласти програму самовиховання для підготовки до майбутньої професійної діяльності.

Після складання цієї програми звертаємо увагу студентів на вправи для професійного самовиховання: тренінги з формування потрібної якості, з усунення шкідливих звичок за допомогою самопереконання та самонавіювання. Також на занятті з мовної підготовки у процесі роботи над текстом «Професія і якості особистості» пропонуємо студентам визначити якості, яких має набути людина певної професії. Тобто на заняттях з мовної підготовки слід керуватися принципами впливу на особистість з метою активізації у неї таких станів, які сприяють підтриманню інтересу до діяльності у полікультурному суспільстві (задоволення від отримання глибоких і міцних знань з одержаної професійної підготовки, вміння користуватися ними, упроваджувати у практику роботи нового, передового, а також знаходження шляхів удосконалення системи роботи, вироблення полікультурних якостей тощо).

Отже, саме через вживання засобів формування полікультурної самоорганізації на заняттях з мовної підготовки (роз'яснення суті та важливості майбутньої професії, опрацювання змісту професійної діяльності фахівців та загальних професійних якостей людини, опрацювання професіограми фахівця, аналіз видів професійних компетенцій, критеріїв професіоналізму, вмінь, необхідних для діяльності в полікультурному суспільстві) вдається досягти усвідомлення іноземними студентами особистих мотивів оволодіння професією, спрямування студентів на досягнення внутрішньої мотивації, самостійності, стійкого інтересу до предметної галузі, сформованості у них спрямування на справу.

Висновки. Якість професійної підготовки фахівців оцінюється через такі показники, як компетентність, самостійність, готовність до прийняття рішень у ситуаціях альтернативного вибору, вміння адаптуватися у швидкозмінних політичних, соціальних і виробничих умовах, наявність мотивації до безперервної освіти та професійного зростання, здібності до полікультурної самоорганізації. *Отже, перед фахівцями закладів вищої освіти постає нове завдання, яке полягає у тому, щоб грамотно організувати систему професійної підготовки як цілісну динамічну структуру, що сприяє*

можливості розвитку полікультурної самоорганізації іноземного студента, яка виявляється у розвитку здібностей вирішувати завдання професійної діяльності у процесі позитивної взаємодії з представниками різних культур.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Карташова В.Н., Исаев Е.А. Организационно-методические основы поликультурной самоорганизации студентов в условиях дополнительного иноязычного образования Вестник РУДН. Серия «Психология и педагогика». 2016. № 2. С. 99–109.
2. Семенова Е.В. Современное образовательное пространство в контексте изменений взаимодействия культур. Философия образования. 2011. № 3 (36). С. 148—155.
3. Сподін Л.А. Педагогічні умови формування професійної спрямованості особистості студентів вищих аграрних закладів освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ: Центр. ін-т післядиплом. пед. освіти АПН України, 2001. 20 с.
4. Резван О.О. Рефлексивна позиція студентів вищих технічних закладів освіти як фактор їхньої фахової реалізації. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр. / редкол.: Т.І. Сущенко та ін. Запоріжжя, 2012. Вип. 27 (80). С. 554–559.
5. Зимняя И.А. Педагогическая психология: учебник для вузов. Изд. 2, доп., испр. и перераб. М.: Логос, 2001. 384 с.
6. Грень Л.М. Розвиток мотиваційної сфери студентів як основа досягнення успіху в майбутній професійній діяльності. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. Харків: УІПА, 2010. № 28/29 С. 35–38.